

**Комунальний заклад
загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів
«Варвинський ліцей №2»**
вул. Миру, 54а, смт.Варва, Варвинський район,
Чернігівська область, 17600, телефон: 2-23-84
E-mail: varvavrg@ukr.net Код ЄДРПОУ 26226747

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом директора №1
від „02” 01.2020 р.

ІНСТРУКЦІЯ № 9

**щодо виконання вимог техногенної безпеки,
цивільного захисту та порядку дій
у разі виникнення аварійних ситуацій (аварій)**

1. ГАЛУЗЬ ЗАСТОСУВАННЯ.

Ця інструкція поширюється на КЗЗСО I-III ст. «Варвинський ліцей №2» (далі ліцей) та встановлює основні вимоги до дій керівного складу та працівників ліцею при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також організації дій посадових осіб цивільного захисту ліцею..

Інструкція є обов'язковою для вивчення та виконання відповідальною особою з цивільного захисту (ЦЗ) та техногенної безпеки, усіма працівниками, відвідувачами.

Керівник об'єкта та командири формувань ЦЗ до початку своїх обов'язків і періодично один раз на п'ять років повинні проходити перевірку знань у сфері цивільного захисту.

Усі працівники при прийнятті на роботу і за місцем роботи повинні проходити інструктажі з питань техногенної безпеки.

2. ДІЇ ПРИ ВИНИКНЕННІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ.

2.1. Правила поведінки і дії в зоні радіоактивного забруднення (зараження).

Радіоактивно зараженою може виявитися місцевість не тільки після ядерного вибуху, а й внаслідок аварії на атомній електростанції, на інших об'єктах, що виробляють або використовують розщеплені матеріали.

Характерна особливість радіоактивного зараження місцевості після ядерного вибуху — швидкий спад рівнів радіації через безперервний розпад радіоактивних речовин. Так, через 7 год після вибуху рівень радіації на місцевості зменшується у 10 разів, через добу — приблизно у 40 разів, через 49 годин — у 100 разів. Найшвидше спадають рівні радіації у першу добу, яка становить найбільшу небезпеку для людей.

У тих населених пунктах і районах, де виявлено радіоактивне зараження, усі працівники підприємства повинні надягнути респіратори, протипилові тканинні маски, ватно-марлеві пов'язки або протигази, взяти документи, запас їжі і води, медикаменти, предмети першої необхідності й піти до захисної споруди. Якщо обставини змусили когось сховатись у адміністративному або виробничому приміщенні, потрібно, не гаючи часу, зачинити вікна і двері, завісити їх цупкою тканиною, затулити всі щілини.

Якщо ж люди опинилися в зоні зараження або їм потрібно залишити її, кожна людина повинна прийняти радіозахисний засіб. Складною і дуже відповідальною проблемою в таких умовах є харчування. Готувати їжу найкраще на незараженій території. В разі крайньої потреби можна готувати на відкритій місцевості з рівнем радіації не вищим 1 Р/год, а якщо рівень радіації — до 5 Р/год, то у наметах. Коли радіація вища за 5 Р/год — лише у закритих герметичних і дезактивованих приміщеннях або у захисних спорудах.

Слід пам'ятати, що і після зняття обмежень треба додержувати заходів перестороги, оскільки частина радіоактивних речовин (в основному ізомери цезію-137 і стронцію-90) надовго залишається на ґрунті, рослинності, у воді, на поверхні будівель. Вони можуть потрапити до організму з їжею і водою. Тому для приготування їжі придатні тільки ті продукти, що зберігалися у погребках, підстільках, холодильниках, кухонних столах, шафах, закритому скляному посуді, були загорнуті в пілонепроникні матеріали.

Щоб запобігти масовому радіаційному опроміненню (чи хоча б знизити його дози до допустимих норм), штаби ЦЗ у цих зонах запроваджують режими радіаційного захисту, тобто визначають час безперервного перебування людей у захисних спорудах, тривалість перебування у приміщеннях і на відкритій місцевості. Якщо підприємство і в цих умовах продовжує свою діяльність, то для кожного цеху встановлюється час роботи, час відпочинку в захисних спорудах або житлових приміщеннях. Вибір режиму залежить від рівнів радіації, захисних властивостей сховищ, наявності протирадіаційних укриттів та інших умов.

Нині розроблено і рекомендовано вісім типових режимів захисту для різних категорій населення: режими 1-3 — для непрацюючого населення, режими 4—7 — для робітників і службовців, режим 8 — для особового складу невоєнізованих формувань.

Кожний режим радіаційного захисту ділиться на три етапи: перший — перебування у захисних спорудах; другий — перебування у захисних спорудах і будинках; третій — перебування у приміщеннях та обмежений час перебування на відкритій місцевості.

Для непрацюючого населення розроблено такі режими (з урахуванням Косл - коефіцієнта послаблення):

Режим № 1- для населення, яке проживає в дерев'яних будинках з Косл.= 2 і використовує ПРУ з Косл.= 50.

Режим № 2- для населення, яке проживає у цегляних одноповерхових будинках з Косл = 10 і використовує ПРУ з Косл.= 50.

Режим № 3-для населення, яке проживає у багатоповерхових цегляних будинках з Косл.= 20 і використовує ПРУ з Косл= 200—400.

Наприклад: При рівні радіації 300 р/год:

— для населення, що проживає в дерев'яних будинках (режим № 1), загальна тривалість дотримання режиму захисту — 25 діб. З них: перебування в ПРУ — 5 діб; в ПРУ та будинку — 10 діб (у т.ч. протягом доби: 6,5 год у будинку, 17 год у ПРУ, 0,5 год на відкритій місцевості); у будинку — 10 діб з виходом на відкриту місцевість до 1 год на добу;

— для населення, що проживає в цегляних одноповерхових будинках (режим № 2), загальна тривалість дотримання режиму захисту — 20 діб. З них: перебування в ПРУ — 3 доби; в ПРУ та будинку — 4 доби (у т.ч. протягом доби: 11 год у будинку, 11 год. у ПРУ, 2 год на відкритій місцевості); у будинку — 13 діб з виходом на відкриту місцевість до 1 год на добу;

— для населення, що проживає у багатоповерхових будинках (режим № 3), загальна тривалість дотримання режиму захисту — 7 діб. З них: перебування

в ПРУ — 16 год; в будинку — 6 діб (у т.ч. протягом доби: 23 год у будинку, 1 год на відкритій місцевості).

2.2. Дії під час аварії з поширенням НХР.

Осередок хімічного ураження – це територія, забруднена отруйними речовинами, які можуть визвати ураження людей, тварин, рослин.

Основні ознаки аварій на хімічно небезпечних об'єктах та застосування противником хімічної зброї :

- поява за літаками швидко осідаючої полоси білого або легко зафарбованого кольору;
- хмари в місцях розташування хімічно небезпечних об'єктів, розривів авіабомб, ракет, снарядів;
- наявність крапель отруйних речовин на місцевості (рослинності, будівлях);
- загибель комах, птахів, гризунів;
- зів'ялість рослин;
- наявність специфічних запахів (прілого сіна, часнику).

При визначенні ознак застосування отруйних речовин, тим, хто (помітив) визначив застосування ОР подається сигнал “Хімічна тривога”. Негайно одягається протигаз, засоби захисту шкіри.

Якщо на території селища трапилося витікання НХР та поширення отруйних газів, керівник об'єкта в напрямі можливого поширення отруйних газів повинен слухати повідомлення штабу цивільної оборони міста і діяти за його вказівкою. Організовується розвідка, яка встановлює стан людей у зоні зараження, напрям і швидкість вітру в приземному шарі, напрям поширення зараженого повітря.

Уражених після надання їм допомоги доставляють у незаражений район, а в разі необхідності — до лікувального закладу.

Продукти харчування і вода у зоні зараження перевіряються, і приймається рішення про їх дегазацію або знищення.

Необхідно пам'ятати, що чим швидше люди евакуюються з зараженої місцевості, тим менша небезпека ураження. Покидати заражену територію треба швидко, намагаючись не піднімати пилу і не торкатися навколишніх предметів. На зараженій території не можна знімати засоби захисту, курити, їсти, пити. Після виходу з району зараження потрібно пройти санітарну обробку, змінити білизну або весь одяг.

Крім того, необхідно захистити органи дихання від НХР і надавати першу допомогу при отруєнні.

2.3. Правила поведінки та дії у зоні бактеріологічного зараження.

У зоні бактеріологічного зараження запроваджують спеціальний режим — карантин або обсервацію.

Карантин — суворий режим ізоляції певної групи населення з метою запобігання розповсюдженню інфекційних захворювань. У зоні карантину не дозволяється виходити з приміщень. Продукти харчування і

предмети першої необхідності доставляються на об'єкт. Вихід (виїзд) з районів, у яких оголошено карантин, забороняється.

Обсервація — медичне спостереження за певною групою населення. В зоні обсервації медична служба цивільної оборони виявляє захворювання, проводить профілактичні заходи, робить спеціальні щеплення. Обмежується спілкування між людьми. Керівники об'єкту який перебуває у зоні бактеріологічного зараження, повинні суворо додержувати вимог медичної служби ЦЗ. Надзвичайно важливо не порушувати режиму харчування. Можна їсти тільки ті продукти, що зберігалися у холодильнику або в закритій тарі, їжу слід обов'язково піддавати тепловій обробці, воду для пиття — кип'ятити.

Велике значення в цих умовах має чистота приміщень в яких перебувають люди. Необхідно суворо виконувати вимоги особистої гігієни: щодня митися, щотижня міняти натільну і постільну білизну, постійно стежити за чистотою рук, волосся. В усіх випадках, перебуваючи у зоні бактеріологічного зараження, потрібно зберігати спокій і додержувати встановлених правил.

2.4. Правила поведінки і дії під час пожежі.

Для запобігання виникненню пожеж кожний працівник зобов'язаний суворо дотримуватись встановлених правил щодо їх попередження у ліцеї.

На об'єктах ліцею, з урахуванням навчально-виховного процесу, встановлюється протипожежний режим і розробляються інструкції як для всього об'єкта, так і для окремих дільниць. В інструкціях наводяться норми зберігання різних матеріалів, зазначаються місця, де не можна курити і влаштовувати відкрите полум'я, описується порядок дій у разі виникнення пожежі.

Ефективним засобом гасіння загорянь є вогнегасник. Потрібно знати, що для гасіння вогню не завжди можна користуватися водою. Не можна направляти водяний струмінь на електропровід, що горить, або на електрообладнання, бо людину може вразити струм, оскільки вода є провідником. Перш ніж гасити, необхідно вимкнути напругу, можна застосовувати вуглекислотні та порошкові вогнегасники. Горючу суміш і запалювальні речовини гасять піском, хімічною або повітряно-механічною піною, спеціальними порошковими сумішами.

У задимлене приміщення потрібно заходити обов'язково удвох, йти, тримаючись за стіни, щоб не втратити орієнтир. Працювати в ізольованих або фільтрувальних протигазах, але з гопкалітовим патроном. Двері в палаюче приміщення відкривати обережно і користуватися ними як прикриттям. Людей із задимленого, палаючого приміщення вивести назовні, попередньо накинувши їм на голову вологу тканину або одяг. Якщо вихід відрізано вогнем, людей евакуюють через вікна, балкони, застосовуючи ручні, механічні, стаціонарні драбинки і різні автопідйомники. Використовують також рятувальні мотузки.

3. ДІЇ ПРИ ВИНИКНЕННЯХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ.

3.1. Правила поведінки і дії під час землетрусу.

Виведення учнів та працівників у безпечні місця проводиться організовано, з урахуванням обстановки. Із службових приміщень треба виходити швидко, не заважаючи іншим.

Якщо сильні підземні поштовхи застали вас на вулиці, слід якнайдалі відійти від будинків. Не можна залишатися поблизу об'єктів, що мають легкозаймисті і сильнодіючі отруйні речовини, на мостах і шляхопроводах. Не можна триматися за високі стовпи і паркани, ховатись на нижніх поверхах і в підвальних приміщеннях будинків. Особливу організованість слід проявити, виходячи з підприємства, необхідно точно виконувати розпорядження адміністрації.

Під час урагану, шквалу треба сховатись у підвалах, укриттях цивільної оборони.

3.2. Правила поведінки і дії під час повені.

Про загрозу повені (затоплення) населення оповіщається завчасно. З місць, яким загрожує повінь, населення евакуюється. Підсилюють кріплення окремих конструкцій, механізмів і обладнання. Коли вода почала підніматися, людей і матеріальні цінності, як правило, вивозять автотранспортом.

Перш ніж покинути ліцей, переносять на верхні поверхи або горища все, що може зіпсувати вода, вимикають світло і газ. Захопивши із собою документи, найнеобхідніші речі, невеликий запас продуктів і води, прибувають на місце збору. В разі необхідності евакуацію продовжують на ботах, баржах, катерах, човнах, інших плавальних засобах. Під час посадки людей човен або інший засіб повинен бути закріплений. Входити в човен слід по одному, ступаючи на середину настилу. Розсаджуватись — за вказівкою старшого. Під час руху не можна мінятися місцями, сідати на борт човна. Переправа людей по воді без плавальних засобів дозволяється тільки там, де є визначений брід глибиною не більше 1 м. Потрапивши у воду, треба відразу ж пливти до найближчого незатопленого місця. Слід бути дуже уважним, щоб не вдаритись об предмети, які можуть бути під водою або плавати поряд. У залитому водою чагарнику, густій високій траві не варто робити різких рухів, бо можна заплутатись — краще пливти на спині. Якщо ногу судомить, треба випрямити її і за великий палець потягнути на себе.

Надаючи допомогу тому, хто тоне, підпливати до нього треба ззаду, стежачи, щоб він не схопив вас за ногу, руку, шийку чи тулуб і не потягнув углиб. Брати його можна за комір, голову, передпліччя, руки або під пахви, повернувши обличчям догори. Пливти з потопаючим слід на боці або спині, працюючи ногами і вільною рукою. На човні до потопаючого підходять проти течії, а піднімати його найзручніше з корми. Якщо у воді опинилось кілька

чоловік, у першу чергу підбирають тих, хто потребує негайної допомоги, іншим дають рятувальні засоби.

Врятованих треба перевдягнути в сухий, теплий одяг, дати заспокійливі засоби. Якщо людина не дихає, їй роблять штучне дихання.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТА.

4.1. Робота ЦЗ КЗЗСО І-ІІІ ст. «Варвинський ліцей №2» в режимі повсякденної діяльності.

- організація виконання всіх заходів цивільного захисту на об'єкті;
- створення та забезпечення постійної готовності органів управління, цивільного захисту до дії у надзвичайних ситуаціях;
- організація роботи по попередженню виникнення аварій (катастроф) на об'єкті;
- розробка та своєчасне коректування основних плануючих документів (план дій органів управління та сил ЦЗ об'єкту, план розвитку та вдосконалення ЦЗ);
- організація підготовки по ЦЗ всіх категорій працівників (на курсах та на об'єкті у складі навчальних груп);
- розробка плануючих документів та організація проведення навчань і тренувань по ЦЗ;
- організація збереження засобів медичного та індивідуального захисту, майна ЦЗ, приладів РХР і ДК, вжиття заходів щодо їх своєчасного поновлення та дотримання норм і правил збереження і експлуатації;
- підготовка розрахунків та пропозицій по створенню запасів матеріально-технічних ресурсів, необхідних засобів, майна ЦЗ для ліквідації наслідків можливих НС;
- організація забезпечення створених формувань технікою, інструментом майном ЦЗ, засобами захисту, необхідних для ліквідації можливих НС;
- своєчасне надання згідно вимог "табеля термінових донесень" в вище стоячі органи ЦЗ та НС звітних документів.

4.2. Робота ЦЗ КЗЗСО І-ІІІ ст. «Варвинський ліцей №2» в режимі надзвичайної ситуації.

- організація оповіщення та збір керівного складу, працівників КЗЗСО І-ІІІ ст. «Варвинський ліцей №2», приведення в готовність органів управління та невоєнізованих формувань до ліквідації наслідків НС;
- організація роботи штабу ЦЗ ліцею з рахунку штабу;
- організація збору та узагальнення даних обстановки у разі НС та своєчасна підготовка проектів розпоряджень засідань постійної комісії з НС КЗЗСО І-ІІІ ст. «Варвинський ліцей №2» та рішень та наказів начальника ЦЗ КЗЗСО І-ІІІ ст. «Варвинський ліцей №2» щодо ліквідації наслідків НС;
- своєчасне надання донесень у вище стоячі органи управління ЦЗ та НС (згідно табеля в установленій формі).

4.3. Сигнали оповіщення ЦЗ.

“Увага всім” – переривчасте звучання дзвінка, що означає початкове прослуховування інформації ЦЗ та НС по технічним засобам інформації (радіомовлення та телебачення):

- про виникнення НС (аварії, катастрофи) та порядок дій населення, якому загрожує небезпека;
- про напад противника в воєнний час;
- повітряну та ракетну небезпеку;
- про наслідки нападу противника – “Хімічна тривога”, “Радіаційна небезпека”, “Біологічна небезпека” і т.п.;
- про виявлення вторинних осередків ураження та захист населення і сил ЦЗ в наслідок НС.

4.4. Основні заходи, які виконуються у КЗЗСО I-III ст. «Варвинський ліцей №2» при проведенні системи ЦЗ з мирного на воєнний стан.

1. Приведення в готовність органів управління невоєнізовані формування; система оповіщення і зв’язку; пункти управління .
2. Забезпечення захисту працівників та членів сімей від уражуючих факторів;
3. Підготовка КЗЗСО I-III ст. «Варвинський ліцей №2» до проведення РІНР у разі застосування противником сучасних засобів ураження.

4.5. Заходи які проводяться на об’єкті господарської діяльності при введенні ступені готовності ЦЗ “ Підвищена “.

1. Приводиться в готовність система управління (органи управління, пункти управління) оповіщення і зв’язок.
2. Уточнюються плани укриття працівників в захисних спорудах ЦЗ.
3. Приводяться в готовність (НФ) невоєнізовані формування підвищеної готовності, пости радіаційного, хімічного спостереження, технічні засоби радіаційного, хімічного (біологічного) контролю за навколишнім середовищем.
4. Посилюється охорона об’єкту.
5. Виконуються протипожежні заходи.
6. Вводиться режим часткового світломаскування.
7. Знижуються запаси НХР.
8. Установлення цілодобового чергування керівного складу ліцею.

4.6. Заходи, які проводяться на об’єкті господарської діяльності при введенні ступені готовності ЦЗ “ Воєнна загроза “.

1. Керівний ліцею переводиться на цілодобову роботу. Приводяться в готовність усі захисні споруди ЦЗ, підвали та інші заглиблені приміщення об’єкту (12 год).

2. Пости радіаційного, хімічного спостереження, групи (ланки) обслуговування сховищ і укриттів переводяться на режим цілодобової роботи.
3. Видаються працівникам об'єкту засоби індивідуального захисту, прибори радіаційної, хімічної розвідки і дозконтролю, які зберігаються на об'єктах.
4. Організується виготовлення простіших засобів індивідуального захисту.
5. Готуються запаси продовольства та медикаментів до їх закладення в сховища ЦЗ ліцею.
6. Готуються до вивозу в позаміську зони діючі і архівні документи.

4.7. Заходи що проводяться на об'єкті господарської діяльності Антонівської ЗОШ І-ІІІ ступенів при введенні ступеня готовності ЦЗ “Повна”.

1. Приводяться в готовність всі системи управління і зв'язку. Органи управління займають захищений пункт управління.
2. Приводяться в готовність всі невоєнізовані формування ЦЗ КЗЗСО І-ІІІ ст. «Варвинський ліцей №2» Здійснюється видача засобів індивідуального захисту, приладів радіаційної, хімічної розвідки та ДК, медичного захисту із запасу складів 2 групи.
3. Організується будівництво сховищ, які можна швидко збудувати та простіших укрить для працівників ліцею, які не забезпечені захисними спорудами ЦЗ.
4. Приводяться в готовність евакуаційні органи ліцею та транспорт, уточнюється порядок проведення евакозаходів.
5. В сховища ЦЗ закладаються запаси продовольства, медикаментів.
6. Проводиться імунізація працівників та членів їх сімей (щеплення введення вакцини).
7. Проводяться в повному обсязі заходи по захисту матеріально-технічних ресурсів, джерела водозабезпечення, сільськогосподарських тварин (при наявності).
8. Виконуються протипожежні заходи та заходи щодо забезпечення світломаскування.
9. Знижуються запаси НХР, вибухонебезпечних речовин до мінімуму.
10. Переадресовуються (при необхідності, частково) на позаміську зону поставки майна, матеріально-технічних засобів.
11. Вивозяться діючі і архівні документи в позаміську зону. Готуються до вивозу надлишкових матеріальних цінностей та матеріально-технічних ресурсів.
12. Організується охорона об'єкту.

4.8. Евакуація та основне поняття про її проведення.

Евакуація – це організований вивід та вивіз працівників із районів можливого впливу наслідків НС (якщо виникає безпосередня загроза життю або здоров'ю людини) та розміщення його в безпечних місцях.

Евакуація працівників проводиться в короткі строки, завчасно при загрозі або при безпосередній дії факторів ураження населення.

З метою удосконалення планування евакуації працівників керуватися наступним:

1. Евакуація працівників планувати на випадок:
  - загальної аварії на атомній електростанції;
  - всіх видів аварій з викидом сильнодіючих отруйних речовин, внаслідок яких виникає безпосередня загроза життю та здоров'ю людей, що проживають у зоні можливого ураження;
  - загрози катастрофічного затоплення місцевості;
  - масових лісових та торф'яних пожеж, що загрожують НП;
  - землетрусів, та інших геофізичних і гідрометеорологічних явищ з тяжкими наслідками;
  - із 50 км прифронтових полос із районів бойових дій.

У невідкладних випадках рішення про евакуацію населення приймає керівник місцевої виконавчої влади території, або начальник ЦЗ об'єкту де сталося лихо.

2. Відповідність за планування, організацію і проведення евакуації працівників покладається на начальника ЦЗ ліцею.
3. Керівництво евакуацією працівників покладається на начальника і органи ЦЗ та НС ліцею, а безпосередня організація виконання евакозаходів – на евакооргани, евакуаційні і евакоприймальні комісії, збірні, проміжні і прийомні евакопункти, які створюються на об'єктах.

4.9. Планування евакуації.

План евакуації є розділом плану дій ЦЗ ліцею і включає :

- порядок оповіщення працівників та учнів (вихованців) про початок евакуації;
- кількість працівників та учнів (вихованців), яке не підлягає евакуації;
- строки проведення евакуації;
- порядок виводу та вивозу працівників та учнів (вихованців) із небезпечних районів;
- маршрути виводу, вивозу евакопрацівників;
- порядок доставки працівників та учнів (вихованців) із пунктів висадки і проміжних пунктів евакуації до місця розміщення;
- заходи по розміщенню евакопрацівників;
- порядок перевезення робітничих змін із районів розміщення до місця роботи і назад;
- організація управління і зв'язку;
- організація захисту і всебічного забезпечення евакопрацівників в районах розміщення;

В плані прийому та розміщення евакопрацівників указується :

- кількість евакопрацівників та учнів (вихованців), яка буде перебувати;
- кількість і місця дислокації прийомних евакуаційних пунктів;

- кількість будинків та приміщень, які плануються для розміщення евакопрацівників та учнів (вихованців), їх можливість;
- розрахунки та розквартирування евакопрацівників та учнів (вихованців);
- заходи по життєзабезпеченню евакопрацівників та учнів (вихованців).

Технічне забезпечення на маршрутах евакуації передбачити силами і засобами ліцею, які формують колони, а також спеціалізованими підприємствами Мінтрансу України.

Розробив

Дегтяренко О.В.